

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ
В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Навчальний посібник

Харків – 2015

УДК 339.924 (477): 061.1 ЄС (075.8)
ББК 65.59 (4 УКР)я73

М 35

Рецензенти:

О. Ю. Амосов – д. е. н., професор, перший заступник директора Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентові України, заслужений діяч науки і техніки України;

І. Є. Журба – д. е. н., доцент, завідуючий кафедрою міжнародної інформації і країнознавства Хмельницького національного університету, президент Української асоціації економістів-міжнародників;

Н. П. Мешко – д. е. н., професор, завідувача кафедрою менеджменту та туризму Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 14 від 26.12.2014 р.)*

Матюшенко І. Ю.

М 35

Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 496 с.

ISBN 978-966-285-214-1

У посібнику описано теоретичні засади міжнародної економічної інтеграції на різних рівнях економічних систем. Розглянуто особливості Світової організації торгівлі як глобального регулятора міжнародних інтеграційних процесів і наслідки для України від підписання угоди з СОТ. Розкрито основні етапи розвитку, структуру, спільні політики ЄС з урахуванням стратегії «Європа – 2020». Розглянуто перспективи створення Україною регіональних інтеграційних об'єднань і форм її інтеграції з ЄС та ЄАЕС. Наведено оцінку можливостей і загроз для збуту продукції реального сектору України від асоціації з ЄС та співробітництва з ЄАЕС з урахуванням вимог СОТ.

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, економістів-міжнародників, фахівців, що займаються євроінтеграцією і міжнародними економічними відносинами.

УДК 339.924 (477) : 061.1 ЄС (075.8)
ББК 65.59 (4 УКР)я73

ISBN 978-966-285-214-1

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2015
© Матюшенко І. Ю., Беренда С. В., Резніков В. В., 2015
© Будник О. В., макет обкладинки, 2015

Ministry of Education and Science of Ukraine
V. N. Karazin Kharkiv National University

I. Yu. Matiushenko, S. V. Berenda, V. V. Reznikov

**EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE IN THE SYSTEM
OF INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION**

Tutorial

Kharkiv – 2015

UDC 339.924 (477): 061.1 ЄС (075.8)
BBK 65.59 (4 УКР)я73
М 35

Reviewers:

- O. Yu. Amosov** – Doctor of Economics, Professor, Deputy Director of Kharkiv Regional Institute of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Honored master of sciences and engineering;
- I. Ye. Zhurba** – Doctor of Economics, Associate Professor, Head of International Information Studies Department of Khmelnytsky National University, President of Ukrainian Association of International Economists;
- N. P. Meshko** – Doctor of Economics, Professor, Head of Management and Tourism Department of O. Gonchar Dnipropetrovsk National University.

*Approved for publication by the decision of the Academic Council
of V. N. Karazin Kharkiv National University
(Protocol № 14 from 26.12.2014 y.)*

Matiushenko I. Yu.

М 35

European integration of Ukraine in the system of international economic integration : tutorial / I. Yu. Matiushenko, S. V. Berenda, V. V. Reznikov. – Kh. : V. N. Karazin KhNU, 2015. – 496 p.
ISBN 978-966-285-214-1

The tutorial describes the theoretical foundations of international economic integration at different levels of economic systems. It features the World Trade Organization as the global regulator of international integration processes and the consequences of signing the agreement with the WTO for Ukraine. It explores the basic stages of development, structure, common EU policy on the basis of the strategy "Europe – 2020". The prospects of regional integration associations foundation by Ukraine is described, as well as the forms of its integration with in the EU and Eurasian Economic Union (EAEU). The tutorial also provides an assessment of the opportunities and threats for Ukrainian real sector sales in the EU and EAEU in compliance with the WTO requirements.

For students of economic specialties of higher educational institutions, International Economists, professionals working in the field of the European integration and international economic relations.

UDC 339.924 (477): 061.1 ЄС (075.8)
BBK 65.59 (4 УКР)я73

ISBN 978-966-285-214-1

© V. N. Karazin Kharkiv National University,
2015
© Matiushenko I. Yu., Berenda S. V.,
Reznikov V. V., 2015
© Budnyk O. V., layout of the cover, 2015

ЗМІСТ

Вступ	10
Розділ 1. Теоретичні аспекти економічної інтеграції на різних рівнях розвитку економічних систем	14
1.1. Теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції	14
1.1.1. Еволюція теоретичного розуміння економічної інтеграції: поняття і підходи	14
1.1.2. Форми та етапи розвитку економічної інтеграції ринків	21
1.1.3. Основні теоретичні концепції та школи економічної інтеграції	27
1.2. Інтеграція економічних систем	38
1.3. Основні аспекти інтеграції міст	45
1.4. Основи регіональної економічної інтеграції	56
1.5. Структурні складові державного регулювання міжнародної економічної інтеграції України	61
Запитання для самоконтролю	69
Література	70
Розділ 2. Світова організація торгівлі як глобальний регулятор міжнародних інтеграційних процесів	75
2.1. Основні принципи, функції, структура і механізм набуття членства у СОТ. Переваги членства у СОТ	75
2.2. Заходи торгівельного захисту та вирішення спорів у межах СОТ. Їх особливості в Україні	85
2.3. Асиметрія умов вступу України до СОТ	94
2.4. Оцінка впливу умов вступу України до СОТ на її зовнішню торгівлю з регіональними об'єднаннями	103
Запитання для самоконтролю	114
Література	115
Розділ 3. Європейський Союз як одне з найуспішніших світових інтеграційних об'єднань	118
3.1. Основні етапи європейської інтеграції	118
3.1.1. Угоди, що регулюють європейську інтеграцію	118
3.1.2. Етапи економічної і валютної інтеграції в ЄС	137
3.2. Основні інституції Європейського Союзу	147
3.2.1. Європейська Рада	148
3.2.2. Європейський парламент	150
3.2.3. Рада Європейського Союзу	158
3.2.4. Європейська Комісія	165

3.2.5. Європейський Суд, Загальний Суд і Суд аудиторів	168
3.2.6. Допоміжні органи Європейського Союзу	173
3.2.7. Проблема Європейської Конституції	180
3.3. Стратегія розвитку і основні політики ЄС – 2020	183
3.3.1. Стратегія розвитку ЄС «Європа – 2020»	183
3.3.2. Основні секторальні політики ЄС	188
3.3.2.1. Політика в галузі досліджень і технологій. «Горизонт – 2020»	189
3.3.2.2. Промислова та підприємницька політика	207
3.3.2.3. Енергетична політика	216
3.3.2.4. Спільна транспортна політика	226
3.3.2.5. Спільна сільськогосподарська політика	234
3.3.3. Торгівельна політика ЄС	243
3.4. Комунарна регіональна політика ЄС	247
3.4.1. Еволюція регіональної політики ЄС	247
3.4.2. Транскордонне і прикордонне співробітництво ЄС. Єврорегіони	254
3.4.3. Інституційна основа принципу субсидіарності та нова регіональна політика ЄС	260
3.5. Політика сусідства з ЄС	266
Запитання для самоконтролю	274
Література	276
Розділ 4. Передумови і перспективи створення Україною інтеграційних об'єднань на регіональному рівні	281
4.1. Порівняння потенціалу найбільших сучасних регіональних об'єднань на Євразійському континенті	281
4.2. Основні характеристики зовнішньоторговельних зв'язків України з країнами ЄС і ЄврАзЕС	291
4.3. Поглиблення інтеграції України з ЄС	295
4.3.1. Розвиток співробітництва України з ЄС	295
4.3.2. Асиметрія умов Угоди про Асоціацію України з ЄС	304
4.3.3. Етапи введення в дію Угоди про Асоціацію України з ЄС	323
4.4. Розвиток співпраці України з СНД/ЄврАзЕС	328
4.4.1. Формування Євразійського економічного співтовариства ЄврАзЕС	328
4.4.2. Співробітництво України з пострадянськими країнами	335
4.4.3. Асиметрія умов співпраці України з країнами СНД/ЄврАзЕС	341
4.5. Порівняння форм регіональної економічної інтеграції України	345

Запитання для самоконтролю	362
Література	363
Розділ 5. Можливості та загрози для ринку збуту продукції реального сектору України від участі у регіональних об'єднаннях з урахуванням зобов'язань СОТ	369
5.1. Особливості угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС	369
5.2. Перспективи для ринку продукції високотехнологічних галузей	372
5.3. Можливості та загрози для розвитку ринку продукції машинобудування	384
5.4. Перспективи розвитку вуглеводневого сектору енергетики	394
5.5. Можливості та загрози для збуту продукції металургійної промисловості	398
5.6. Можливості та загрози для ринку агропромислової продукції України	408
Запитання для самоконтролю	418
Література	419
Словник термінів	422
Додатки	439
Додаток А «Особливості зон інтеграційної активності міст»	439
Додаток Б «Суть домовленостей і угод Уругвайського раунду»	441
Додаток В «Основні напрями багатосторонніх переговорів «Раунду розвитку»	445
Додаток Г «Умови вступу України в СОТ: можливості та загрози»	448
Додаток Д «Основні положення Білої книги з питань Єдиного ринку ЄС»	463
Додаток Ж «Основні положення Стратегії розвитку ЄС «Європа – 2020»	465
Додаток З «Структура Стратегії розвитку ЄС «Європа – 2020»	466
Додаток К «Важливі зовнішньоекономічні партнери інтеграційних об'єднань»	467
Додаток Л «Можливості та загрози від підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС»	473
Додаток М «Статус положень Угоди про Асоціацію України з ЄС станом на 1 листопада 2014 року»	488
Додаток Н «Основні угоди, що регламентують створення Єдиного економічного простору країн СНД/ЄврАзЕС»	493

TABLE OF CONTENTS

Introduction	10
Part 1. Theoretical aspects of economic integration at different levels of economic development	14
1.1. The theoretical basis of international economic integration	14
1.1.1. Evolution of theoretical understanding of economic integration: Concepts and approaches	14
1.1.2. Forms and stages of economic integration of markets	21
1.1.3. Basic theoretical concepts and schools of economic integration	27
1.2. Integration of economic systems	38
1.3. Key aspects of cities' integration	45
1.4. Fundamentals of regional economic integration	56
1.5. Structural components of state regulation of international economic integration of Ukraine	61
Part 2. The World Trade Organization as the global regulator of international integration processes	75
2.1. Basic principles, functions, structure and mechanism of membership in the WTO. The benefits of the WTO membership	75
2.2. Trade-protection measures and dispute settlement within the WTO	85
2.3. Asymmetry of Ukraine's accession to the WTO terms	94
2.4. Assessment of the Ukraine's accession to the WTO effects on its foreign trade with regional integration associations	103
Part 3. The European Union as one of the most successful global integration associations	118
3.1. Main stages of European integration	118
3.1.1. Agreements governing European integration	118
3.1.2. Stages of economic and monetary integration in the EU	137
3.2. Main institutions of the European Union	147
3.2.1. The European Council	148
3.2.2. The European Parliament	150
3.2.3. The Council of the European Union	158
3.2.4. The European Commission	165
3.2.5. The European Court of Justice, the General Court and the Court of Auditors	168
3.2.6. Subsidiary bodies of the European Union	173
3.2.7. The problem of the European Constitution	180
3.3. Development strategy and key EU policies – 2020	183
3.3.1. EU Development Strategy "Europe – 2020"	183
3.3.2. Main EU sectoral policies	188

3.3.3. The EU Trade policy	243
3.4. The EU Communitarian regional policy	247
3.4.1. Evolution of the EU regional policy	247
3.4.2. The EU trans-border and cross-border cooperation. Euroregions	254
3.4.3. The institutional basis of the principle of subsidiarity and new EU regional policy	260
3.5. The EU Neighborhood Policy	266
Part 4. Background and prospects of foundation of integration associations by Ukraine at the regional level	281
4.1. Comparison of the largest contemporary regional associations on the Eurasian continent	281
4.2. Main characteristics of Ukrainian foreign trade relations with the EU and the Eurasian Economic Community (Union)	291
4.3. Enhancement of Ukrainian integration with in the European Union	295
4.3.1. Cooperation development between Ukraine and the EU	295
4.3.2. EU-Ukraine Association terms Asymmetry	304
4.3.3. Stages of the Association Agreement between Ukraine and the EU	323
4.4. Cooperation development between Ukraine and the CIS / EurAsEU	328
4.4.1. Establishment of the Eurasian Economic Community (Union)	328
4.4.2. Cooperation between Ukraine and post-Soviet countries	335
4.4.3. Asymmetry of cooperation between Ukraine and the countries of CIS/EurAsEU terms	341
4.5. Comparison of regional economic integration forms of Ukraine	345
Part 5. Opportunities and Threats for the Ukrainian real sector market sales in regional associations partisipation in compliance with the WTO rules	369
5.1. Features of the Agreement on free trade zone between Ukraine and the EU	369
5.2. Prospects for the high-tech products market	372
5.3. Opportunities and Threats for the machinery products development	384
5.4. Prospects for the energy sector	394
5.5. Opportunities and Threats for the steel products sales	398
5.6. Opportunities and Threats for Ukrainian agro products market	408
Glossary	422
Appendices	439